

УДК 327(477.8)–054.72 “1919–1939”

ЕМІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА ПОЛЬЩІ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ НА ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ (1919–1939)

Степан КАЧАРАБА

Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська, 1, Львів, 79000
Кафедра історичного краєзнавства

У статті аналізується еміграційна політика Польщі на Західній Україні впродовж міжвоєнного двадцятиліття. Показано роль у її реалізації державних установ та громадських товариств опіки над емігрантами. Особливу увагу звернуто на ставлення урядових кіл Варшави до заокеанської еміграції українців, євреїв, німців та інших народів. Подано характеристику еміграційних проектів польського уряду, що мали на меті заохочення еміграції національних меншин у Південну Америку.

Ключові слова: Польща, Західна Україна, еміграційна політика, еміграція, країни імміграції.

Серед низки соціально-економічних проблем у міжвоєнній Польщі важливе місце посідала еміграція. Нею було охоплено майже 2 млн. поляків, українців, євреїв, німців та інших народів¹. Особливо значних масштабів еміграційний рух набрав на Західній Україні, яка давала понад 50 відсотків усіх переселенців Польської держави. Такі значні показники стали результатом величезного аграрного перенаселення в регіоні (на середину 20-х років кількість селян становила 1,5 млн.чол.)² та активної еміграційної політики, яку проводили польські урядові кола. Не випадково діяльність уряду у цьому напрямі вже тривалий час є предметом уваги дослідників. Значних успіхів у її вивченні досягнули польські вчені С.Дзевульський, Г.Заленцький, А.Зарихта, Е.Колодзей, М.Панкевіч, А.Речинська, М.Шавлеський, А.Яжина, Г.Яновська³. З українських істориків необхідно відзначити С.Макарчука, Ю.Макара і А.Шваба, В.Трощинського⁴. Проте вони торкалися цієї проблеми принагідно, в контексті загальних

¹ Żarnowski J. Społeczeństwo Polski międzywojennej. Warszawa, 1969. S.52.

² Landau Z., Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski. 1918–1939. Warszawa, 2000. S.38.

³ Dziejowski S. Kwestja emigracji // Ekonomista. 1925. T. 1. S.15–44; Zalecki G. Polska polityka kolonialna i kolonizacyjna. Warszawa, 1925; Zarychta A. Emigracja Polska 1918–1931 i jej znaczenie dla państwa. Warszawa, 1933; Kolodziej E. Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. Warszawa, 1982; Pankiewicz M. Problem emigracji w Polsce. Warszawa, 1935; Reczyńska A. Emigracja z Polski do Kanady w okresie międzywojennym. Wrocław, 1986. Szawleski M. Polityka emigracyjna. Warszawa, 1926; Kwestia emigracji w Polsce. Warszawa, 1927; Jarzyna A. Polityka emigracyjna. Lwów, 1933; Janowska H. Polska emigracja zarobkowa we Francji (1919–1939). Warszawa, 1964;

⁴ Макарчук С. Етносоціальне розвитиє и національніє отношенія на западноукраїнських землях в период імперіалізма. Львов, 1983; Макар Ю., Шваб А. Передумови еміграції з Волині в 1920–1930 рр. // Питання історії нового і новітнього часу. Вип.4. Ч.1. Чернівці, 1995. С.57–65; Трощинський В. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. Київ, 1994.

праць з історії західноукраїнських земель. Загалом дослідники переконливо довели, що впродовж 20–30-х років уряд Польщі намагався максимально впливати на еміграційні процеси, оскільки вважав еміграцію “своєрідним клапаном безпеки”⁵. Саме в ній власті вбачали реальний засіб зменшення надлишку робочих рук у краї, активізації морських портів і розвитку власного пасажирського флоту, поживлення торгівлі з закордоном, поліпшення фінансового становища населення, уникнення загострення соціальних конфліктів.

Поза увагою дослідників залишилася еміграційна політика Польщі в регіонах, зокрема на Західній Україні, де вона стала складовою частиною української політики Варшави. А між тим, власне через еміграцію уряд прагнув змінити національну структуру регіону на користь поляків, прискорити процес вивільнення земель для військового та цивільного осадництва і, нарешті, сприяти відпливу з країни найбільш фізично здорового і політично активного українського та єврейського елемента.

З метою реалізації цих завдань у Західній Україні було створено цілу мережу установ у справах міграцій. У грудні 1920 р. у Львові почав діяти Етап Еміграційного управління* (Etap Urzędu Emigracyjnego), який згодом перейменовано на Комісаріат (Komisarjat Urzędu Emigracyjnego)⁶. Він на певний час став єдиною установою, що здійснювала контроль над еміграційним рухом на всьому західноукраїнському терені. Проте потенційні можливості його були доволі обмеженими, і невдовзі він виявився неспроможним контролювати постійно зростаючий еміграційний потік. За таких обставин розпорядженням Ради міністрів від 20 червня 1921 р. у Луцьку і Бресті⁷ утворено Управління посередництва праці та опіки над емігрантами, а у грудні 1922 р. – у Львові та Дрогобичі⁸. Окрім цілого ряду функцій, до їхньої компетенції входило також надання допомоги емігрантам при виїзді з краю, обмін грошей, оформлення виїзних документів, ведення статистики еміграції та рееміграції⁹.

Проте вказані управління не змогли належним чином контролювати еміграційний процес на західноукраїнських землях, звідки, починаючи з 1923 р., рекрутувалося майже 50 відсотків усіх польських емігрантів¹⁰. У зв’язку з цим Еміграційне управління (ЕУ) у січні 1923 р. прийняло рішення про відкриття у Львові свого представництва (Ekspozycja Urzędu Emigracyjnego)¹¹, яке стало першою і тривалий час єдиною такого роду установою в Польщі. В його завдання входило: 1) з’ясувати, чи особа, що має намір емігрувати, може бути визнана емігрантом, і видавати посвідчення на закордонні паспорти; 2) контролювати діяльність мореплавних товариств; 3) викривати злочини, пов’язані з нелегальною агітацією і вербуванням емігрантів; 4) надавати інформацію про імміграційні приписи і господарські умови країн імміграції; 5) стежити за наймом робітників для роботи за кордоном¹². В штат Львівської експозитури входило 14 чол. (лише поляки), і її першим керівником, за сумісництвом, був директор воєводського управління посередництва праці П.Дуркач, який обіймав цю посаду до

⁵ Głabiński S. Emigracja i jej rola w gospodarstwie narodowym. Warszawa, 1931. S.10.

⁶ Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДІА України у Львові). Ф.422 (Експозитура Еміграційного управління у Львові). Оп.1. Спр.12. Арк.8.

* Еміграційне управління – відділ при польському міністерстві праці і суспільної опіки, утворений у квітні 1920 р., який видав справами еміграції та рееміграції.

⁷ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (далі – Dz.U.RP). Warszawa, 1921. №.60. Poz.378.

⁸ Dziennik urzędowy województwa Lwowskiego. Lwów, 1922. 15 grudnia.

⁹ Janowska H. Emigracja z Polski w latach 1918–1939 // Emigracja z ziem polskich w czasach nowożytnych i najnowszych (XVIII–XX w.). Warszawa, 1984. S.347.

¹⁰ Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, 1927. S.95.

¹¹ ЦДІА України у Львові. Ф.422. Оп.1. Спр.1064. Арк.1.

¹² Iwanowski S., Mamrot K. Prawo o emigracji w Polsce. Warszawa, 1929. S.43–44.

1927 р.¹³ Після його переведення на роботу в ЕУ у Варшаві представництво очолив В.Вишинський¹⁴. Юрисдикція цієї установи поширювалась на Львівське, Станіславівське і Тернопільське воєводства¹⁵. Що стосується Волинського та Поліського воєводств, то контроль за еміграцією в них здійснювало безпосередньо ЕУ через управління посередництва праці та опіки над емігрантами¹⁶.

У 1928 р., згідно з розпорядженням міністра праці і суспільної опіки, засновано Експозитуру ЕУ в Бресті, яка контролювала еміграційний рух у Поліському та Волинському воєводствах¹⁷. Її відкриття фактично завершило процес творення еміграційного апарату на Західній Україні. За своєю розгалуженістю і кількісним складом він не мав аналогів у Польщі, а представництва ЕУ, окрім вище названих, діяли тільки у Варшаві, Кракові та Білостоку¹⁸. Все це свідчило про підвищений інтерес урядових кіл до еміграції з Західної України.

Правовим актом, який унормував діяльність еміграційної адміністрації на Західній Україні, стало розпорядження президента Польщі “Про еміграцію” від 11 жовтня 1927 р.¹⁹, що мало характер еміграційного закону. Загалом більшість дослідників характеризує його позитивно. На думку польської дослідниці Г.Яновської, цей документ “узагальнює старі приписи, не змінюючи ані структури, ані форм і методів діяльності існуючих еміграційних інституцій”²⁰. Разом з тим, у ньому знайшов відображення указ президента Польщі Станіслава Войцеховського від 14 грудня 1925 р. “Про винятковість польських портів для еміграції”²¹. Згідно з ним, перевезення емігрантів мореплавними компаніями могло здійснюватися тільки через порти Гданськ і Гдиню, оскільки в цьому випадку кошти, які витрачали емігранти, очікуючи на пароплави, залишалися в Польщі. Це було надзвичайно не вигідно для емігруючих, особливо з Західної України, бо звідси подорож у країни Америки тривала на десять днів довше, ніж з інших європейських портів²².

Останньою ланкою, яка завершила піраміду еміграційної адміністрації на Західній Україні, стало створення цілого ряду суспільних організацій, що займалися опікою над емігрантами. Серед них найбільш впливовими були утворені в 1927 р. у Львові Польське еміграційне товариство²³ та товариство “Польська опіка над співвітчизниками за кордоном”²⁴. Вони фінансувалися ЕУ, мали численні відділення в регіоні, видавали спільно газету “Emigrant Polski”, утримували інформаційні бюро та юридичні консультації²⁵. Через ці організації Львівська експозитура ЕУ намагалася максимально регулювати процес еміграції поляків.

Необхідно також зазначити, що польська влада загалом не чинила перешкод діяльності утвореного в 1925 р. Товариства опіки над українськими емігрантами²⁶, але завжди прагнула спрямовувати його роботу в бажаному для себе напрямі. Воно, як і

¹³ ЦДА України у Львові. Ф.422. Оп.1. Спр.1094. Арк.1; Спр.1064. Арк.1.

¹⁴ Там само. Спр.1098. Арк.30.

¹⁵ Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. 1928. №.92. Poz. 805.

¹⁶ Praca i opieka społeczna (Warszawa). 1923. Styczeń–Marzec.

¹⁷ Biuletyn Urzędu Emigracyjnego w Sprawach Migracji i Osadnictwa (Warszawa). 1928. 15 listopada.

¹⁸ Kołodziej E. Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. Warszawa, 1982. S.115.

¹⁹ DzU RP. 1927. №.89. Poz.799.

²⁰ Janowska H. Emigracja z Polski w latach 1918–1939. S.348.

²¹ DzU RP. 1925. №.129. Poz.916.

²² Діло (Львів). 1925. 25 червня.

²³ ЦДА України у Львові. Ф.800 (Польське еміграційне товариство у Львові). Оп.1. Спр.27. Арк.11.

²⁴ Emigrant Polski (Lwów). 1928. Styczeń.

²⁵ Качараба С. Польське еміграційне товариство у Львові (1927–1939) // Вісник Львів. ун-ту. Серія історична. Вип.34. Львів, 1999. С.479–485.

²⁶ ЦДА України у Львові. Ф.430 (Товариство опіки над українськими емігрантами). Оп.1. Спр.1. Арк.52.

львівське відділення Єврейського центрального еміграційного товариства “Jeas”, здебільшого фінансувалося за залишковим принципом²⁷.

У 1928 р. Львівська експозитура ЕУ ініціювала створення Комітету будівництва Еміграційного Дому у Львові, який очолив ректор Львівського університету Юзеф Семірадський²⁸. Комітет на своєму засіданні від 15 лютого 1928 р. заснував Міжтовариську раду громадських організацій опіки над емігрантами²⁹ (з 1931 р. – Союз громадських організацій опіки над емігрантами), до складу якого увійшли всі зазначені товариства. Створення названої інституції давало змогу місцевим урядовим чиновникам посилити контроль за діяльністю усіх громадських установ, що працювали у сфері еміграції на Західній Україні. Разом з тим, Міжтовариська рада зуміла довести до логічного завершення будівництво Еміграційного Дому, який освячено 14 червня 1930 р.³⁰ Згодом він почав відігравати важливу роль як осередок опіки над емігрантами. Однак польська влада ввела у ньому свої особливі приписи, які стосувалися передовсім мови діловодства. З цього приводу в одному з листів Львівської експозитури до адміністрації Дому вказувалося: „Згідно з інструкцією офіційних властей і стосовно до умов праці на терені Еміграційного Дому у Львові, мовою управління має бути державна мова”³¹.

З листопада 1930 р. в Еміграційному Домі розташовувалися всі еміграційні товариства, Експозитура ЕУ та відділення Еміграційного синдикату. Останній був заснований у січні 1930 р. як кооператив з обмеженою відповідальністю з основним капіталом 858 тис. злотих. З цієї суми 600 тис. злотих становила частка Державного скарбу і 258 тис. злотих – 20 концесіонованих у Польщі мореплавних товариств³². Головним завданням Еміграційного синдикату була “допомога емігрантам перед виїздом і в часі подорожі: надання відповідних інформацій, сприяння при отриманні необхідних документів, посередництво у придбанні залізничних і корабельних квитків, допомога під час отримання кредитів, поалагодження всіх формальностей на батьківщині і за кордоном тощо”³³.

Від початку свого існування ця інституція, виконуючи урядові настанови, розгорнула широкомасштабну діяльність на Західній Україні. Станом на осінь 1930 р. тут відкрито 33 його відділення й агентури. Тільки в Волинському воєводстві вони були у Луцьку, Ковелі, Рівному, Любомлі, Володимирі, Горохові, Костополі, Корці, Здолбунові, Дубно, Кременці³⁴. Характерно, що в жодному з них, як і в управлінні Синдикату, українці не були представлені³⁵. Це означало, що еміграція з західноукраїнських земель перебувала під повним контролем поляків.

Поступово Синдикат зумів цілковито опанувати еміграційний рух на всій території держави. За таких обставин 21 червня 1932 р. президент Польщі І. Мосьціцький видав указ про ліквідацію ЕУ та всіх його Експозитур³⁶. Замість Львівської експозитури

²⁷ ЦДДА України у Львові. Ф.430 (Товариство опіки над українськими емігрантами). Оп.1. Спр.11. Арк.4–5.

²⁸ Там само. Ф.422. Оп.1. Спр.1030. Арк.1.

²⁹ Там само. Ф.854 (Союз громадських організацій опіки над емігрантами). Оп.1. Спр.2. Арк.1.

³⁰ Качараба С. Еміграційний Дім у Львові // Львів: місто–суспільство–культура. Львів, 1999. С.515.

³¹ ЦДДА України у Львові. Ф.422. Оп.1. Спр. 1046. Арк.1.

³² Там само. Ф.799 (Окружний відділ Варшавського Еміграційного синдикату у Львові). Оп.1. Спр.1. Арк.2–3.

³³ Державний архів Івано-Франківської області (далі – ДАІФО). Ф.260 (Станіславівське відділення Еміграційного синдикату). Оп.1. Спр.9. Арк.19.

³⁴ ЦДДА України у Львові. Ф.799. Оп.1. Спр.6. Арк.8.

³⁵ Там само. Ф.430. Оп.1. Спр.11. Арк.32.

³⁶ Там само. Спр.10. Арк.5.

утворено Еміграційний інспекторат при воєводському управлінні, який очолив В.Вишинський³⁷. Однак ця установа існувала майже формально. У 1933 р. розпорядженням президента ліквідовано усі Державні управління посередництва праці, а їхні повноваження передано Фонду безробіття і загальним адміністративним органам³⁸. Після цього єдиним органом у справах еміграції залишився Еміграційний синдикат.

Загалом створений на Західній Україні еміграційний апарат став дієвим інструментом реалізації еміграційної політики польських властей у регіоні. Умовно її можна поділити на два періоди: 1) 1919–1928 рр.; 2) 1929–1939 рр., кожен з яких мав свої особливості. В ході першого періоду урядові кола прагнули переконати громадськість, що “еміграція є злом неминучим”³⁹ і часто-густо маскували свої наміри під гаслом опіки над емігрантами, впродовж другого – їхня політика щодо емігруючих груп мала відверто наступальний характер і повністю відповідала вимогам національної політики режиму “санації” на західноукраїнських землях. Однак незмінним для всього міжвоєнного двадцятиліття було прагнення уряду через еміграцію непольських елементів домогтися зміцнення становища поляків, що могло значно прискорити інтеграцію Західної України в склад Польщі.

У світлі цього урядові кола Варшави особливу роль відводили заокеанській еміграції українців, євреїв, німців та інших народів. Водночас вони намагалися протидіяти їхній рееміграції. Вже у 1920 р. уряд вжив заходів для опанування міграційних рухів на західноукраїнському терені. Як свідчать документи, у травні вказаного року міністерство праці і суспільної опіки в листі до цивільного управління Волині вимагало всестороннього сприяння масовому еміграційному рухові єврейського населення⁴⁰. Тоді ж усі повітові команди поліції Львівського поліцейського округу отримали вказівку інформувати уряд про масштаби рееміграції в Східній Галичині. При цьому особлива увага зверталася на реемігрантів з Америки “русинської національності”, яких рекомендовано взяти під таємний нагляд⁴¹. У березні 1921 р. міністерство внутрішніх справ Польщі поставило перед Еміграційним управлінням у Варшаві вимогу надання щомісячних інформацій про масштаби рееміграції на Західній Україні. У розпорядженні з цього приводу відзначалося: “З огляду на актуальність і значення цієї справи в інформаціях необхідно вказати національність, віровизнання і місцевість, куди направляються реемігранти”⁴². У відповідь на цей лист директор ЕУ видав указ, яким зобов’язав комісарів управління встановити суворий контроль над українцями, що прибувають на еміграційні етапи як з польськими паспортами, так і з паспортами інших держав⁴³.

Від контролю міграційних рухів на західноукраїнських землях польські власті швидко перейшли до відвертого заохочення українців та євреїв переселятися за океан. Про це йшлося в листі голови військової призовної комісії Поліського воєводства до воєводи С.Довнарівича. У ньому перелічено категорії осіб, яким заборонено еміграцію, але “що стосується громадян іудейського віровизнання, що прагнуть на постійно переселитися в Америку, Сирію чи Палестину, то їм виїзду не утруднювати”⁴⁴.

³⁷ ЦДІА України у Львові. Ф.430. Оп.1. Спр.10. Арк.22.

³⁸ DzU RP. 1933. №.84. Poz.621.

³⁹ *Kołodziej E.* Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. S.78.

⁴⁰ *Макарчук С.* Этносоциальное развитие и национальные отношения на западноукраинских землях в период империализма. С.138.

⁴¹ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО). Ф.108 (Львівське повітове управління державної поліції). Оп.1. Спр.753. Арк.4.

⁴² ЦДІА України у Львові. Ф.422. Оп.1. Спр.6. Арк.1.

⁴³ Там само.

⁴⁴ Брестский областной государственный архив. Республика Беларусь (далі – БОГА). Ф.2001 (Пинское поветовое староство). Оп.4. Д. 248. Л.71.

Однак найбільше значення для зростання еміграційного потоку на Західній Україні мало розпорядження ЕУ, видане у червні 1921 р. Згідно з ним, мореплавним компаніям дозволялось відкрити свої представництва у 20 містах Польщі, в тому числі у восьми західноукраїнських містах: Львові, Станіславові, Тернополі, Рівному, Бресті та ін.⁴⁵ Їхні чиновники досить швидко залучили до вербування емігрантів значну кількість субагентів, які за винагороду вели агітаційну роботу серед населення, заохочуючи до виїзду в США, Канаду та країни Латинської Америки. При цьому слід зауважити, що законодавчо еміграційна агітація в Польщі була забороненою, але на теренах Західної України ця заборона була зведена до рівня паперової фікції⁴⁶. З цього приводу депутат польського сейму Яків Войтук відзначав: “По усій Західній Україні розгулюють сотні еміграційних агентів, що мають всесторонню підтримку польського уряду і прагнуть вивезти робітників і селян із загарбаних Польщею українських земель”⁴⁷. Ці слова красномовно підтверджує звернення В.Вишинського до старости в Теревовлі. У ньому вказувалося, що прийняті староством заходи проти агітації “не повинні мати впливу на загальну еміграційну політику, оскільки немає підстав для утруднення постійної еміграції, особливо зі Східної Малопольщі”⁴⁸.

Діяльність агентів у Галичині, на Волині та Поліссі була на диво результативною: згідно зі статистичними даними, у 1923 р. з Польщі емігрувало в заоканські країни 12 7421 чол., майже 50 відсотків з яких були вихідцями з західноукраїнських воєводств⁴⁹. Така ситуація повністю задовільняла польські урядові кола. Проте на подальшу еміграційну політику в регіоні значний вплив мав прийнятий у США в 1924 р. “Закон Джонсона”. Згідно з ним, “річний контингент іммігрантів для кожної країни становив 2 відсотки від загальної кількості осіб даної національності, що перебували в Сполучених Штатах за переписом 1890 р.”⁵⁰. Це означало, що кожного року в країну могло бути допущено 164 667 чол. Квота, визначена для Польщі, становила лише 5982 чол.⁵¹ Подібні обмежувальні заходи щодо імміграції були вжиті також урядом Канади⁵². За таких обставин польські урядові кола почали відверто підтримувати еміграцію євреїв у Палестину, протегуючи створення на Західній Україні різних сіоністських організацій і товариств⁵³. Крім цього, з мовчазної згоди властей агенти мореплавних товариств розпочали серед населення краю агітацію за виїзд в Аргентину, Бразилію, Парагвай, Мексику, на Кубу, де емігранти потрапляли до рук злочинних елементів. З цього приводу в документах ЕУ вказувалося: “На мексиканському узбережжі діють озброєні злочинні угруповання, які нападають на емігрантів у віддалених місцевостях з метою грабунку, а щоб приховати сліди злочинів вбивають їх і кидають у море”⁵⁴. В найбільш трагічному становищі опинилися емігранти на Кубі. Сюди у 1924 р. переселилося з Польщі 2481 чол., серед яких тільки 10 відсотків поляки, а решта євреї та українці з західноукраїнських воєводств⁵⁵. Їхнє становище викликало занепокоєння

⁴⁵ ЦДІА України у Львові. Ф.802 (Державне управління посередництва праці у Львові). Оп.1. Спр.15. Арк.1–2.

⁴⁶ *Wychodźca* (Warszawa). 1925. 8 listopada.

⁴⁷ Діло. 1925. 25 червня.

⁴⁸ ЦДІА України у Львові. Ф.422. Оп.1. Спр.2947. Арк.42.

⁴⁹ *Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej*. Warszawa, 1927. S.95.

⁵⁰ *Баграмов Л.* Иммигранты в США. Москва, 1957. С.40.

⁵¹ *Brożek A.* Polonia amerykańska (1854–1939). Warszawa, 1977. S.32.

⁵² *Reczyńska A.* Emigracja z Polski do Kanady w okresie międzywojennym. Wrocław, 1986. S.162.

⁵³ БОГА. Ф.2026 (Лунинецкая поветовая комендатура государственной полиции). Оп.1. Д.2351. Л.6.

⁵⁴ ЦДІА України у Львові. Ф. 422. Оп.1. Спр.422. Арк.2.

⁵⁵ *Kula M.* Emigracja polska na Kubie w okresie międzywojennym // *Przegląd Polonijny* (Wrocław–Warszawa). 1975. Z.2. S.73.

громадськості і стало предметом обговорення в сеймі. У промові з цього приводу депутат Я.Войтук звернув увагу уряду на необхідність вжити негайних заходів для повернення польських громадян із вказаного регіону. Подібні думки висловлювали й інші депутати. Врешті уряд спромігся виділити 5 тис. злотих як допомогу емігрантам на Кубі і відрядив туди з інспекційною метою польського консула в Нью-Йорку С.Звольського⁵⁶. Однак подібні заходи не могли суттєво вплинути на ситуацію. Більше того, агентура мореплавних компаній, користаючи з бездіяльності польських влас-

тей, почала діяти на Західній Україні, як у власній вотчині, що привело до вибуху у 1926 р. “аргентинської гарячки”. У цьому році в Аргентину переселилося з Тернопільського воєводства 2322 чол., Львівського – 1747 чол., Станіславівського – 1184 чол.⁵⁷ Крім цього, величезних масштабів у 1926 р. набрало переселення в Канаду. Сюди емігрувало з західноукраїнських воєводств 11 146 чол.⁵⁸ Еміграційне напруження на Західній Україні досягнуло свого апогею у 1928 р., коли в заокеанські країни з п’яти воєводств регіону переселилося 39 048 чол. (з усієї Польщі – 64581 чол.)⁵⁹. Але правлячі кола Варшави не мали й гадки перешкоджати цьому. У листопаді 1928 р. в міністерстві праці та суспільної опіки Польщі відбулася конференція, на якій було прийнято рішення “сприяти еміграції непольських елементів з Тернопільського воєводства, з прикордонних з Румунією повітів Станіславівського, з центральних і східних повітів Львівського воєводства, а також з південно-східних, східних повітів Волині і Лунинецького повіту на Поліссі”⁶⁰. Для реалізації цих планів передбачалася фінансова допомога емігрантам з боку Державного сільськогосподарського банку. Крім цього, дозволялось вербування емігрантів приватним спілкам передовсім Колонізаційному товариству, яке в лютому 1929 р. отримало від уряду бразильського штату Еспіріту Санто концесію на 50 тис. гектарів землі, де було засновано колонію “Білий орел” (“Orzeł Biały”)⁶¹. Товариство зобов’язалося поселити у ній протягом восьми років 1800 родин. Одночасно у Варшаві створено кооператив “Польська колонія”, якому дозволялось організувати переселення в Перу⁶². Така політика польських властей викликала справедливе обурення західноукраїнської громадськості. З цього приводу відомий галицький політик, депутат сейму С.Баран писав: “Польський уряд спрямовує українську еміграцію до Бразилії, щоб нас у краї ослабити. Триває агітація за переселення в штат Еспіріто Санто (Бразилія) і навіть в Перу. Є це тропічні регіони, зовсім непридатні для наших поселенців”⁶³. Однак Варшава на подібні зауваження не реагувала. З приходом до влади в Польщі у квітні 1929 р. “уряду полковників”^{*} на чолі з К.Світальським розпочалися радикальні зміни в еміграційній політиці “режиму санації”⁶⁴. Новий міністр праці і суспільної опіки А.Пристор і директор ЕУ Б.Наконечников, у своїх заявах обіцяли “енергійно впливати на збільшення кількості емігрую-

⁵⁶ Kula M. Emigracja polska na Kubie w okresie międzywojennym. S.74.

⁵⁷ Przegląd Emigracyjny (Warszawa). 1927. Z.1. S.26.

⁵⁸ Statystyka Pracy (Warszawa). 1927. Z.1. S.102.

⁵⁹ Statystyka Pracy. 1932. Z.1. S.103.

⁶⁰ Kołodziej E. Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. S.125.

⁶¹ Polesie (Brześć nad Bugiem). 1931. 17 maja.

⁶² Lepecki M. Wschodnie Peru czyli Montanja // Kwartalnik Instytutu Naukowego do Badań Emigracji i Kolonizacji (dalej - KINBEK) (Warszawa). 1929. T.I. S.26.

⁶³ Діло. 1929. 26 березня.

* В кабінеті полковника К.Світальського із 14 міністрів шість були вищими офіцерами.

⁶⁴ Landau Z., Tomaszewski J. Zarys historii gospodarczej Polski. S.336.

чих з краю”⁶⁵, причому за рахунок євреїв і “слов’янських меншин” зі Східних Кресів. Землі, залишені українцями та білорусами, призначались для польських осадників з центральної Польщі⁶⁶. З метою реалізації вказаних настанов ЕУ у 1929 р. надало дозвіл на ведення еміграційного промислу на Західній Україні майже усім концесіонованим у Польщі мореплавним компаніям. В одному тільки Волинському воєводстві відкрито їхніх 24 відділення⁶⁷. Агенти компаній розгорнули на західноукраїнських землях небувалу агітацію за еміграцію в країни Латинської Америки, стверджуючи при цьому, що тільки в Перу “має бути переселено 50 тис. родин”⁶⁸. Це призвело до стрімкого зростання кількості емігруючих з окремих регіонів Західної України. Так, у 1929 р. з Волинського воєводства переселилося за океан 9945 чол.⁶⁹, з Тернопільського – 9509 чол.⁷⁰

За таких умов польські власті здійснили спробу взяти еміграцію під свій повний контроль. У січні 1930 р. утворено Еміграційний синдикат, джерелом прибутків якого мав стати продаж корабельних квитків, тому ця установа була зацікавлена в інтенсифікації переселення. У лютому 1930 р. уряд скупив більшість акцій данського мореплавного товариства “Східно-Азіатська компанія” й утворив першу польську корабельну лінію “Gdynia–Амерука”⁷¹. У зверненні ЕУ з цього приводу відзначалося: “Експозитури ЕУ і Державні управління посередництва праці зобов’язані надавати допомогу тим емігрантам, що мають намір подорожувати пароплавами польської лінії і захищати її інтереси”⁷². На практиці це означало, що агентура компанії “Gdynia–Амерука”, як, зрештою, й інших мореплавних товариств, отримала право на визиск населення під покровительством властей. З огляду на світову економічну кризу й низьку економічну кон’юнктуру в заокеанських країнах, заохочення західноукраїнських селян до еміграції мало відверто злочинний характер. На це звернув увагу у виступі під час обговорення бюджету на 1930–1931 рр. український депутат польського сейму Д. Паліів. Він, зокрема, зазначив: “Те, що відбувається зараз в еміграції, не можна назвати інакше, ніж торгівлею живим товаром. Тисячі агентів нишпорять, мов гієни, на Волині, Поліссі і Галичині, вмовляючи українське населення емігрувати в Перу. Закон забороняє будь-яку агітацію на користь еміграції. Але ж дотепер ми ще не чули, щоби хоча одна людина була покарана за таку діяльність”⁷³.

У 1931 р. світова економічна криза досягла найвищої позначки. В США на кожну тисячу працюючих було 75 чол. безробітних, в Канаді – 41 чол.⁷⁴ За таких обставин надзвичайно зростає рееміграція. У вказаному році з Польщі емігрувало в заокеанські країни 11 770 чол., а повернулося – 7233 чол.⁷⁵ Така ситуація явно не відповідала інтересам польського уряду, і він почав застосовувати щодо реемігрантів-українців та євреїв положення закону від 20 січня 1920 р. Згідно з ним, польське громадянство могла отримати особа, яка щонайменше 10 років постійно проживала в кордонах

⁶⁵ *Kolodziej E.* Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. S.132.

⁶⁶ *Gazeta Warszawska* (Warszawa). 1930. 3 kwietnia.

⁶⁷ БОГА. Ф.1. Оп.4. Д.1336. Л.120.

⁶⁸ *Wychodźca*. 1929. 14 kwietnia.

⁶⁹ *Statystyka Pracy*. 1931. Z.1. S.102–103.

⁷⁰ Тернопільський обласний державний архів (далі – ТОДА). Ф.3 (Тернопільське повітове староство). Оп.5. Спр.792. Арк.35.

⁷¹ ЦДА України у Львові. Ф.422. Оп.1. Спр.50. Арк.4.

⁷² БОГА. Ф.1. Оп. 4. Д.1335 Л.75 об.

⁷³ ЦДА України у Львові. Ф.344 (Українське національно-демократичне об’єднання). Оп.1. Спр.519. Арк.1.

⁷⁴ *Statystyka Pracy*. 1931. Z.1. S.368.

⁷⁵ *Ibid.* 1934. Z.1. S.38.

Польської держави⁷⁶. Такі приписи мали відверто дискримінаційний характер і викликали осуд української та єврейської громадськості⁷⁷.

В умовах зростаючого безробіття країни Америки почали вживати рішучих заходів з метою обмеження або навіть зупинення імміграції. У 1931 р. уряд Канади повністю припинив імміграцію до країни⁷⁸, Аргентина, Бразилія і Перу підвищили плату за імміграційні візи та вступний податок⁷⁹. Об'єктивно це призвело до різкого скорочення еміграційного потоку і зниження прибутків Еміграційного синдикату. Прагнувши компенсувати втрати, його агенти вдавалися до відверто злочинського ошукування населення. «На Волині, – писала газета «Український емігрант», – відкрито новий спосіб обману, який полягав у рекрутації селян до японської армії. Зголошений підписував декларацію і давав від 10 до 30 дол., в залежності від того, у якому роді військ хотів служити. Кілька десятків селян повірили обманцям і подалися до Гданська, де розмішувалася японська військова місія»⁸⁰. В іншому випадку у місті Луниці Польського воєводства агент З.Чекановський отримав від селян по 40 дол. за полагодження усіх формальностей, пов'язаних з виїздом, але «документів не виробив і зник в невідомому напрямку»⁸¹. У 1931 р. зловживання агентів мореплавних товариств на Волині та Поліссі були настільки значними, що директор ЕУ Б.Наконечніков дав вказівку керівникові Брестської експозитури ЕУ перевірити діяльність усіх бюро інформацій та відділів Польського еміграційного товариства⁸².

Ніким не обмежувана злочинна діяльність агентури на Західній Україні давала свої результати. Навіть у 1932 р., коли еміграційна кон'юнктура в Польщі знизилася до мінімуму, з західноукраїнських воєводств у заоканські країни переселилося 3653 чол., або 43 відсотки усієї польської еміграції⁸³. Однак владні структури прагнули до подальшого нарощення цих показників. З огляду на це міністерство закордонних справ (МЗС) у січні 1933 р. наказало Міжміністерській еміграційній комісії* (МЕК) з'ясувати наступні питання: 1) в який спосіб належить використати еміграцію національних меншин для зміцнення становища поляків (*polskiego stanu posiadania*); 2) на які терени необхідно спрямувати переселення слов'янських меншин; 3) які заходи треба вжити для популяризації ідеї еміграції серед національних меншин⁸⁴. Це свідчило про неабияку зацікавленість урядових кіл Варшави до вказаних проблем. З метою їх вирішення вжито всіх можливих засобів. Як свідчать архівні матеріали, агенти Еміграційного синдикату у 1933–1934 рр. буквально засипали галицькі воєводства рекламними оголошеннями з викладом умов переселення в Аргентину, Бразилію, Перу, Парагвай. В окремих місцевостях вони поширювали чутки про можливість еміграції в Манчжурію, Ліберію, Марокко, на Кіпр. «Охочих до виїзду негайно записують за плату від 2 до 5 дол.», – писала газета «Діло»⁸⁵. На Поліссі у 1934 р. проведено широкомасштабну рекрутацію євреїв для переселення в Аргентину. З метою збільшення еміг-

⁷⁶ DzU RP. 1920. № 7. Poz.44.

⁷⁷ Діло. 1932. 22 червня.

⁷⁸ Український емігрант. 1931. 15 травня.

⁷⁹ Fogelson S. Wędrówki międzynarodowe na tle kryzysu gospodarczego // Statystyka Pracy. 1935. Z.1. S.23.

⁸⁰ Український емігрант. 1932. 31 травня.

⁸¹ БОГА. Ф.2082 (Пинский отдел Емиграционного синдиката). Оп.1. Д.130. Л.22.

⁸² Там само. Ф.377 (Эмиграционный синдикат. г. Брест). Оп. 1. Д.5. Л.95.

⁸³ Statystyka Pracy. 1933. Z.1. S.43.

* У 1930 р. утворено Міжміністерську комісію у справах еміграції. З 1932 р. вона діяла під назвою Міжміністерська еміграційна комісія, яку очолював міністр закордонних справ.

⁸⁴ Janowska H. Emigracja z Polski w latach 1918–1939. S.363.

⁸⁵ Діло. 1935. 24 березня.

рації до Південної Америки МЗС у 1935 р. через підставних осіб заснувало осадницькі акціонерні спілки в Аргентині і Бразилії. Крім цього, у Варшаві утворено акціонерну спілку “Міжнародне осадницьке товариство” (МТО) з акційним капіталом 500 тис. злотих, з яких 50 відсотків мав покрити Державний сільськогосподарський банк і 50 відсотків – МЗС⁸⁶. Однак найбільших зусиль для посилення еміграції національних меншин на даному етапі докладала заснована у 1924 р. Морська і Колоніальна Ліга (МКЛ)⁸⁷. З її ініціативи і за підтримкою МЗС у 1937 р. Союзу громадських організацій опіки над емігрантами у Львові надано напівофіційний статус. На першій конференції цієї проурядової структури зазначалося: “Благо Польської держави вимагає, щоб заохочувати еміграцію, з одного боку, єврейського населення, “руського” і українського – з другого, а польського – тільки в необхідних масштабах і під контролем властей”⁸⁸. За таких обставин МЗС у 1937 р. розробило перший таємний план еміграційної політики, який мав “запевнити польському елементові кількісну й економічну перевагу в Польщі”⁸⁹. З огляду на це запропоновано домагатися посилення еміграції білорусів і українців до Бразилії, Аргентини та інших країн Південної Америки. Єврейське населення планувалося скеровувати переважно до Палестини. На проведення цієї акції передбачалося виділити 21 млн. злотих⁹⁰. Все це буквально означало, що агентура мореплавних товариств отримала від польських властей благословення на ведення еміграційного промислу в Західній Україні. Щоб досягнути бажаних показників, агенти поширювали найнеймовірніші чутки про країни імміграції. На Поліссі вони стверджували, що “маршал Юзеф Пілсудський ще за життя купив землю в Бразилії, щоб створити емігрантам рай у теплому краї”⁹¹. У Волинському воєводстві агентура Еміграційного синдикату розпалила справжню “парагвайську гарячку”. При цьому бажаним емігрувати повідомлялося, що в “Парагваї вони отримають 45 гектарів землі, безплатне харчування та лікарську допомогу впродовж трьох місяців”⁹². В умовах земельного голоду подібні обіцянки відігравали визначальну роль. Не випадково у 1937 р. з Волині в Парагвай емігрувало 3174 чол., що становило 60 відсотків усієї польської еміграції у цю країну⁹³. Загалом у вказаному році з західноукраїнських воєводств виїхало за океан 14 435 чол., що становило 61 відсоток усіх переселенців з Польщі. Серед емігрантів переважали українці віком 20–39 років⁹⁴. Висловлюючи занепокоєння постійним зростанням переселення, тогочасні українські газети вказували: “Еміграційний психоз й еміграційна гарячка, штучно підтримувана брехливими агентами, затемнює здоровий глузд. Овечий гін опановує чимраз ширші кола нашого хліборобського населення. І так як стадо баранів без думки летить за передніми шарами у пропасть, подібно і наші люди за намовою і порадою якихось пройдисвітів чи власних продажних агентів їдуть в незнане й на непевне, стають іграшкою в руках спекулянтів”⁹⁵.

⁸⁶ *Kolodziej E. Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. S.205.*

⁸⁷ *Stendig S. Polska a Palestyna. Warszawa, 1935. S.13–15.*

⁸⁸ ДАЛЮ. Ф.1 (Львівське воєводське управління). Оп.34. Спр.3293. Арк.4–5.

⁸⁹ *Kolodziej E. Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. S.204.*

⁹⁰ *Ibid.*

⁹¹ БОГА. Ф.2082. Оп.1. Д.6. Л.100; *Kolodziej E. Dzieje Polonii w zarysie 1918–1939. Warszawa, 1991. S.262–263.*

⁹² Там само. Ф.377. Оп.1. Д.2. Л.2.

⁹³ *Statystyka Pracy. 1938. R.XVIII. S.25.*

⁹⁴ *Praca i opieka społeczna. 1937. Z.IV. S.415.*

⁹⁵ *Новий час. 1938. 9 квітня.*

У 1938 р. латиноамериканські країни, передовсім Бразилія і Аргентина, почали вживати заходів для обмеження імміграційного потоку з Європи, зокрема з Польщі. У зв'язку з цим "Praca i Opieka Społeczna" писала: "Країни імміграції прагнуть заповнити собі у потрібній кількості здоровий сільськогосподарський елемент, що володіє значними матеріальними засобами. Як наслідок постійна еміграція стає дуже коштовною і вимагає значних грошових сум. Емігрувати може не безземельний і малоземельний, але селянин, що посідає певний капітал, котрий і в Польщі добре собі радить"⁹⁶. Подібні застереження не вплинули на позицію в еміграційному питанні "санаційних" політиків. Більше того, у лютому 1939 р. голова МЕК, державний секретар МЗС М.Арцішевський стверджував, що, "незважаючи на негативну кон'юнктуру, необхідно і надалі розвивати заморську еміграцію, особливо еміграцію національних меншин"⁹⁷. З огляду на це МЕК у 1939 р. виділила кредит у сумі 170 тис. злотих для продовження осадницької акції в Аргентині, Парагваї і Бразилії. Однак початок Другої світової війни перешкодив реалізації цих планів.

В еміграційній політиці польських властей важливе місце посідала континентальна еміграція, яка за своїми масштабами не поступалася переселенню в заокеанські країни. Найбільша кількість польських сезонних робітників у міжвоєнне двадцятиліття виїжджала у Францію, умови заробітчанства в якій регулювала польсько-французька конвенція від 3 вересня 1919 р.⁹⁸ Згідно з нею, Французька місія в Польщі встановлювала контингент робітників на кожний рік, а польський уряд визначав воеводства, де мала проводитися їх індивідуальна та колективна рекрутація. Прагнучи не допустити до сезонної еміграції українців та євреїв, ЕУ у більшості випадків на західно-українські воеводства не виділяло контингенту або ж він був мізерним. Так, у квітні 1924 р. Французька місія повідомила про рекрутацію в серпні 4090 польських робітників для робіт у промисловості і на шахтах. З цієї кількості Волинське воеводство отримало контракт на 60 чол. У зв'язку з такою ситуацією одна з газет писала: "Польське міністерство праці одноосібно визначає кількість робітників і околиці, з яких можна виїжджати на заробітки. При цьому не враховується, що найбільший голод праці є на українських землях і встановлює для деяких повітів до смішного малу квоту і то лише у Львівському воеводстві. Населення Станіславівського, Тернопільського, Волинського і Поліського воеводств зовсім позбавлене права на заробіткову еміграцію"⁹⁹. Така позиція урядових кіл призвела до того, що у 1922 р. із трьох воеводств Східної Мало-польщі у Францію емігрував 121 чол.¹⁰⁰, тоді як з усієї Польщі 29 840 чол.¹⁰¹ Ситуація залишалася майже без змін і в наступні роки. Не випадково в період 1919–1939 р. з усіх польських заробітчан у Франції українці, євреї та німці становили лише 2 відсотки¹⁰².

Поруч з Францією важливе місце у континентальній еміграції з Польщі посідала Німеччина. В період з 1919 по 1925 р. еміграція в цю країну мала нелегальний характер. У січні 1926 р. між урядами обох держав укладено тимчасову угоду, а 24 листопада 1927 р. – конвенцію у справах сільськогосподарських робітників¹⁰³. У цих документах польська сторона застерегла за собою право визначати повіти, в яких могла

⁹⁶ Praca i opieka społeczna. 1938. Z. IY. S.418–419.

⁹⁷ Kołodziej E. Wychodźstwo zarobkowe z Polski 1918–1939. S.210.

⁹⁸ DzU RP. 1920. №.41. Poz. 246.

⁹⁹ Громадський голос (Львів). 1926. 13 березня.

¹⁰⁰ ЦДІА України у Львові. Ф. 802. Оп.1. Спр. 207. Арк.1.

¹⁰¹ Jurkiewicz S. Polski ruch migracyjny, jego organizacja i zamierzenia na najbliższą przyszłość. Warszawa, 1929. S.6.

¹⁰² Janowska H. Polska emigracja zarobkowa we Francji 1918–1939. Warszawa, 1964. S.102.

¹⁰³ Iwanowski S., Mamrot K. Prawo o emigracji w Polsce. S.302–328.

проходити рекрутація заробітчан¹⁰⁴, що мало вкрай негативні наслідки для Західної України. Так, у 1926 р. у Польщі передбачалося рекрутувати 60 тис. чол.¹⁰⁵, з яких на західноукраїнські воєводства виділено 2 тис. чол. (Яворівський, Рава-Руський, Жовківський повіти)¹⁰⁶. У 1928 р., з огляду на небувалу повинь на Підкарпатті, до участі в еміграції у Німеччину допущено населення шести повітів Станіславівського воєводства: Долинський, Стрийський, Калуський, Станіславівський, Тлумацький, Жидачівський, звідки передбачалося рекрутувати 2600 чол.¹⁰⁷ Загалом у зазначеному році на сезонних роботах у Німеччині перебувало 85 375 польських громадян¹⁰⁸, серед яких тільки 2302 українці і 87 євреїв. Що стосується воєводств, то з Поліського на заробітках було 2 чол., з Волинського – 11 чол.¹⁰⁹ Аналізуючи ці показники, С.Баран в одному з дописів до газети “Діло” вказував, що їхнє порівняння “дає нам повну картину польської еміграційної політики відносно нашого народу”¹¹⁰. Така ситуація викликала серйозне занепокоєння української громадськості. У зв’язку з цим Д.Паліїв, виступаючи на одній із сесій польського сейму, відзначав: “У Польщі є край, з якого взагалі заборонено емігрувати і в Німеччину, і в Францію. Це – Волинь. І не тому, що там благополуччя і немає бажаючих поїхати на заробітки. Волинь розглядається як виключно державна лабораторія для еміграційного експерименту в Перу і Бразилію”¹¹¹. До цього слід додати, що польська влада не тільки чинила перешкоди континентальній еміграції українців, євреїв та німців із Західної України, а й позбавляла їх будь-якої опіки в країнах імміграції. Про це красномовно свідчить лист селянина І.Фірмана з Жидачівського повіту до редакції газети “Свобода”. Перебуваючи в нелюдських умовах на еміграції у Франції, він звернувся за допомогою до польського консульства в Парижі, але “тут довідались, що він українець, і кричали йому “здихай, як хочеш” і викидали за двері”¹¹².

Після 1931 р. континентальна еміграція з Польщі, з огляду на величезне безробіття в країнах імміграції, була зведена до мінімуму. Найнижчого показника вона досягнула у 1935 р., коли у Францію виїхало лише 1400 чол.¹¹³ Її незначне пожвавлення розпочалося у 1937 р. і тривало до 1939 р. На цьому етапі, окрім традиційних Франції та Німеччини, мала місце еміграція в Латвію. З огляду на негативну кон’юнктуру на європейському ринку праці “санаційні” правителі Польщі приділяли сезонній еміграції незначну увагу.

Загалом еміграційна політика Польщі на Західній Україні була покликана сприяти зміцненню становища поляків у регіоні. Для досягнення поставленої мети тут було створено надзвичайно розгалужений еміграційний апарат, підконтрольний на відповідних етапах міністерству праці і суспільної опіки та міністерству закордонних справ. Останнє у 30-х роках санкціонувало появу ряду проектів заохочення заокеанської еміграції українців, євреїв, німців та інших народів. Водночас польська влада чинила перешкоди сезонній еміграції населення західноукраїнських воєводств у Францію, Німеччину та інші європейські країни. Відверто антиукраїнського та анти-

¹⁰⁴ Ibid. S.320.

¹⁰⁵ Wychodźca. 1925. 8 listopada.

¹⁰⁶ ДАЛО. Ф.7. Оп. 3. Спр. 87. Арк.24 зв.

¹⁰⁷ Український емігрант. 1928. 12 травня.

¹⁰⁸ Statystyka Pracy. 1932. Z. 1. S.102.

¹⁰⁹ Rocznik Statystyki Rzeczypospolitej Polskiej. 1930. S.32.

¹¹⁰ Діло. 1929. 27 березня.

¹¹¹ ЦДДА України у Львові.Ф.344. Оп. 1. Спр. 519. Арк.1.

¹¹² Свобода. (Львів) 1927. 2 січня.

¹¹³ Śladkowski W. Polacy we Francji. Lublin, 1985. S.144.

єврейського характеру еміграційна політика Варшави на Західній Україні набрала в період світової економічної кризи, коли емігранти завідомо були приречені на поне-віряння і визиск.

**EMIGRATION POLICY OF POLAND
AND ITS REALIZATION IN WESTERN UKRAINE
(1919–1939)**

Stepan KACHARABA

L'viv Ivan Franko National University
1, Universytets'ka Str., L'viv, 79000
The Chair of Local History

Emigration policy of Poland towards Ukraine was aimed at strengthening the status of Poles in the region. To this end an extremely complicated emigration structure, which reported at respective stages to the Ministry of Labour and Social Care and the Ministry of Foreign Affairs was created. The latter sanctioned in the 1930s a number of projects fostering oversea emigration of Ukrainians, Jews, Germans and other nationalities. At the same time, Polish authorities hampered seasonal migration of the population of West Ukrainian regions to France, Germany and other European countries. The emigration policy of Warsaw became overtly anti-Ukrainian and anti-Jewish in the period of world economic crisis, when emigrants were doomed to hardships and exploitation.

Key words: Poland, Western Ukraine, emigration policy, emigration, countries of immigration.

Стаття надійшла до редколегії 16.02.2001
Прийнята до друку 18.06.2001